

FIEN-NIEUWS

Presentatie Nieuwe FIEN-folder

Op de nieuwjaarsbijeenkomst van FIEN in Utrecht op 24 januari j.l. is de nieuwe FIEN-folder officieel gepresenteerd.

De kleurrijke folder geeft informatie over industrieel erfgoed, en de organisaties die in Nederland op dit terrein actief zijn. De in de folder opgenomen kleurenfoto's geven een doorsneebeeld van de diverse categorieën industriële monumenten die ons land rijk is. Het Prins Bernardfonds maakte de productie van deze folder mogelijk door een financiële bijdrage.

AGENDA

1. Amsterdam: Eerste Klassieke AutoRAI.

Van 1 tot en met 3 mei 1998 zal in de Europahal van de RAI de eerste editie plaatsvinden van de Klassieke AutoRAI, een allesomvattend evenement op het gebied van historische automobielen in Nederland.

Auto's van tenminste 20 jaar oud vormen de kern van deze beurs, die ondersteund wordt door de Federatie Historische Automobiel- en Motorfietsclubs (FEHAC) en de RAI-vereniging. Daarnaast is er volop belangstelling voor klassieke motoren en de mooiste oldtimers onder de vrachtauto's. Bezoekers kunnen op de beurs niet alleen kijken, maar ook kopen. In het paviljoen „Honderd Jaar Autosport” wordt een overzicht geboden van historische rallywagens en F1-bolides. Daarnaast worden auto's getoond die meedoen aan de internationale tourrally Parijs-Amsterdam '98, die voor de honderdste keer wordt verreden. Op de beurs vindt de verkiezing van de „mooiste klassieker van Nederland” plaats. Het publiek bepaalt welke auto wint. De Klassieke AutoRAI is vrijdag 1 mei geopend van 13.00-21.00 uur, zaterdag 2 mei en zondag 3 mei van 10.00-17.00 uur.

NIEUWS UIT DE AANGESLOTEN ORGANISATIES

1. Stichting Industrieel Erfgoed Leiden (STIEL)

De meelfabriek „De Sleutels” is het laatste grote industriële complex dat nog overeind staat in de binnenstad van Leiden. De witte silo met topgevel uit 1903, gelegen aan het water van de Singel (zie foto) is een van de oud-

ste gebouwen van gewapend beton in Nederland. In 1988 werd de meelproductie beëindigd en sindsdien voert STIEL actie voor het behoud van de historische bedrijfsgebouwen. Een door de Amsterdamse architect Kees Doornenbal ontworpen herbestemmingsplan met 180 woningen is onlangs negatief beoordeeld door wethouder van Rij van de gemeente Leiden.

Leiden: Meelfabriek „De Sleutels”.

Foto: Hielco Kuipers.

2. Stichting Industrieel Erfgoed Deventer (SIED)

De Stichting Industrieel Erfgoed Deventer heeft onlangs een subsidie van f 4.000,- ontvangen van het Anjerfonds Overijssel. Met deze subsidie kan de stichting meer aandacht schenken aan de informatievoorziening naar buiten toe. SIED is ruim twee jaar geleden opgericht met het oogmerk monumenten van bedrijf en techniek te inventariseren, bestuderen en waar mogelijk te behouden in de regio Deventer. Een aantal vrijwilligers zijn actief in werkgroepen met het vastleggen van gegevens, historisch

onderzoek en het publiceren daarover. De subsidie van het Anjerfonds is specifiek bedoeld voor de informatieverzorging. Het geld wordt onder meer besteed aan het halfjaarlijks verschijnende nieuwsbulletin „Nijvertijd”. Dit bulletin brengt steeds een onderdeel van het industrieel erfgoed in Deventer en omgeving voor het voetlicht. De stichting zal de subsidie ook gebruiken als ondersteuning in de kosten van de wervingsfolder voor geïnteresseerden en potentiële donateurs. In het tweede nummer van „Nijvertijd” wordt aandacht besteed aan het vijfenzeventigjarige bestaan van drukkerij „Ovimex”. Ovimex was tot eind jaren tachtig gevestigd in de voormalige krachtcentrale van de Deventer ijzergieterij „Nering Bogel”, op de hoek van de Raamstraat en de Hallenstraat. Onlangs is duidelijk geworden dat dit markante bedrijfspand naar alle waarschijnlijkheid gesloopt zal worden.

3. Fokker Friendship Association (FFA)

De FFA zal in de loop van dit jaar het Fokkerterrein op Schiphol moeten verlaten. De stichting is in overleg met de stichting Air World Lelystad om te onderzoeken of de FFA zich in Lelystad kan gaan vestigen. Het plan is om te komen tot een groot centrum voor de historische luchtvaart. Kernpunt daarbij vormt het bijeen brengen van ca. 80 historische vliegtuigen in een ruimte. Het nieuwe centrum zal zich bezighouden met de volgende activiteiten: het bouwen, onderhouden, opereren en restaureren van historische vliegtuigen. Daarnaast zal er gelegenheid zijn om jonge mensen op te leiden in ambachtelijke vakken in de luchtvaart. Het geheel wordt gecompliceerd door toevoeging van een groot filmtheater, waar het publiek op enerverende wijze kennis kan maken met de luchtvaart. De FFA overweegt om vanaf Lelystad de vliegoperaties met de nog te restaureren Fokker F3 te gaan uitvoeren.

4. Stabien

Eind 1997 werd de Stichting Service- en Adviesbureau Industrieel Erfgoed Nederland (STABIEN) opgericht. STABIEN richt zich vooral op het roerend industrieel erfgoed, zoals dat in musea, in particuliere verzamelingen en in archieven wordt behouden. In de eerste maanden van haar bestaan heeft de stichting al een aantal projecten en opdrachten weten te verwerven. Allereerst is STABIEN bezig met een onderzoek naar de mogelijkheden selectiecriteria te ontwikkelen voor branche-gebonden roerend industrieel erfgoed. Dit project zal in oktober 1999 worden afgerond. Een tweede project is gericht op de ontwikkeling van een register voor railgebonden, historische objecten als treinen, trams en industrieel smalspoormaterieel. In samenwerking met met een klankbordgroep van collectiehouders op dit terrein wordt gewerkt aan de voorbereiding van dit register. Een derde project, in opdracht van de Rijksdienst voor Monumentenzorg, bestaat uit een onderzoek naar de lacune tussen onroerend en roerend industrieel erfgoed. Bij vraagstukken rondom behoud en bescherming staat voortdurend de verhouding tussen die twee centraal. Een laatste langlopend project is het beheer van het Register Varende Monumenten van de Federatie Oud-Nederlandse Vaartuigen (FONV). Dit register bevat historische vaartuigen die waardevol zijn in het licht van de Nederlandse geschiedenis. Op grond van het register kunnen overheden het behoud van beeldbepalende schepen stimuleren. In december 1997 heeft STABIEN een onderzoek uitge-

voerd naar de cultuurhistorische waarde van het oliewinningslandschap rondom Schoonebeek, in opdracht van de provincie Drenthe. In een rapport van de hand van Jan Paul Corten wordt de geschiedenis van de Nederlandse Aardolie Maatschappij (NAM) in dit gebied beschreven.

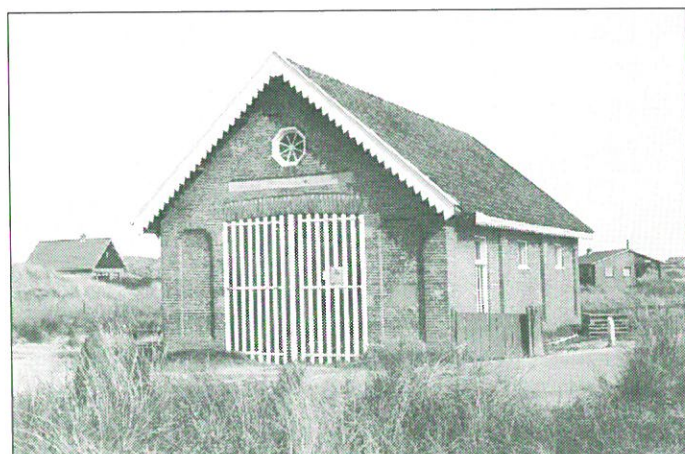
Een ander project, dat voorjaar 1998 van start zal gaan, is het schrijven van een korte bedrijfsgeschiedenis van een Rotterdams sleepvaartbedrijf, in opdracht van het Maritiem Buitenmuseum. Eind februari 1998 zal een brochure van STABIEN verschijnen, waarin de rol van de stichting nader wordt toegelicht. Om de brochure in uw bezit te krijgen, of voor nadere informatie over STABIEN, kunt u contact opnemen met het bureau: STABIEN, Plompstorengracht 9, Postbus 200 - 3500 AE Utrecht. Tel. 030-2536492 / fax. 030-2538733.

BERICHTEN

FRIESLAND

Sneek: de restauratie van de oude watertoren aan de Lemmerweg is in volle gang. Onlangs werd de gerestoreerde kap weer op de toren geplaatst. Het waterreservoir is inmiddels uit de toren verwijderd. Hierdoor komt ruimte beschikbaar om er een kantoor in te vestigen. Het communicatiebedrijf Greydanus uit Sneek heeft de watertoren voor f 1,- overgenomen van het waterleidingbedrijf Friesland. Het ontwerp voor de nieuwe kantoorruimte is gemaakt door architectenbureau Van der Molen en De Jong. De kosten voor de verbouwing bedraagt enkele tonnen, die voor een deel worden gesubsidieerd door de gemeente Sneek en het waterleidingbedrijf. De watertoren van Sneek is gebouwd in 1907 naar een ontwerp van de architect G. Halbertsma. In 1961 werd het uiterlijk van de toren aangetast door het aanbrengen van een nieuwe, moderne ommanteling van het waterreservoir. Bij de restauratie zullen in het reservoirgedeelte opnieuw verticale ramen worden aangebracht, zodat het aanzien van de toren aanzienlijk verbeterd wordt.

Vlieland: het oude reddingsboothuisje aan de Strandweg op het eiland Vlieland is door de gemeente voorgedragen als rijksmonument. Het gebouw is jarenlang door Staatsbosbeheer als opslagruimte gebruikt en verkeert in de oorspronkelijke staat. Het reddingsboothuisje is gebouwd in 1874.

Vlieland: Reddingsboothuisje.

DRENTH

Schoonebeek: De NAM heeft besloten na sluiting van het aardolieveld bij Schoonebeek enkele jaknikkers in het Schoonebeekveld te laten staan als herinnering aan de oliewinning. De jaknikkers zullen worden voorzien van een informatiepaneel.

Wijster: Het laatste deel van de voormalige betonnen losviaducten van de Vuilnis Afvoer Maatschappij (VAM) in Wijster zal als monument worden bewaard. Het viaduct-onderdeel wordt compleet met de rails en twee oude kantelwagens bij de toegangspoort van het complex geplaatst. Via de twee kilometer lange spoorviaducten zijn sinds oktober 1931 vele miljoenen tonnen afval gestort. Tegenwoordig wordt het huisvuil in gesloten containerwagens aangevoerd en is de oude losinstallatie overbodig geworden.

OVERIJSEL

Haaksbergen: De Museum Buurt Spoorweg in Haaksbergen wil nog dit jaar beginnen met de bouw van een replica van een oude spoorwegwatertoren. De watertoren, die op het emplacement in Haaksbergen komt te staan, zal gebruikt worden voor de watervoorziening van de stoomlocomotieven.

Het ontwerp van de watertoren is gebaseerd op een originele bouwtekening uit 1916, afkomstig uit het NS-archief.

Kampen: een van de laatste oorspronkelijke stoomwasserijen in Kampen, de wasserij van de Fa. Reynders BV aan de IJsseldijk wordt met sloop bedreigd. De wasserij, die nog in bedrijf is, zal naar elders worden verplaatst. De gebouwen van de wasserij, die ten dele uit de negentiende eeuw dateren, verkeren in slechte staat. Ook de bijbehorende schoorsteen, de laatste overgebleven schoorsteen in Kampen, staat op de nominatie om gesloopt te worden.

Staphorst: De gemeente Staphorst zal het rijk voorstellen de oude zuivelfabriek „De Nijverheid” aan de Oude Rijksweg aan te wijzen als beschermd monument. Ook het Genootschap voor Industrieel Archeologisch Geïnteresseerden (GIAG) uit Hardenberg heeft een dergelijk voorstel ingediend. Volgens de gemeente en het GIAG is de zuivelfabriek, die niet meer in gebruik is, een redelijk gaaf bewaard gebleven voorbeeld van een eenvoudige dorpszuivelfabriek, die nog voorzien is van een zeldzaam geworden transportband voor melkbussen. De zuivelfabriek is begin 1997 aangekocht door de eigenaar van een transportbedrijf. Hierdoor werd de voorgenomen aankoop van de fabriek door de Historische Vereniging Staphorst doorkruist. De Historische Vereniging wilde van de zuivelfabriek, die dateert uit 1925, een museum maken voor Staphorster Erfgoed.

Zwolle: de gemeente Zwolle wil eind dit jaar beginnen met de bouw van een ambitieus nieuwbouwproject met woningen, winkels en een ondergrondse parkeergarage op de plaats van een historisch bolwerk: het Maagjesbolwerk. Op dit voormalige bastion uit de zeventiende eeuw zijn eind negentiende eeuw verschillende bedrijven gevestigd, waaronder een bierbrouwerij en een magazijn voor landbouwwerktuigen. De gebouwen van de bierbrouwerij zijn al in 1986 gesloopt. Het karakteristieke gebouw van het Landbouwwerktuigenmagazijn is in 1907 gebouwd in opdracht van de Fa. O. de Leeuw, importeur van landbouwwerktuigen. De laatste jaren deed het gebouw aan het Rodetorenplein dienst als winkelpand.

Het gebouw zal voor 1 maart a.s. tegen de vlakte gaan. Voor de resterende gebouwen op het bolwerk zal de gemeente waarschijnlijk een onteigeningsprocedure moeten opstarten. Dit geldt onder meer voor de eigenaar van de molenstomp op het hoogste punt van het bolwerk. De Vereniging Vrienden van de Stadskern heeft tevergeefs bij de gemeente aangedrongen om de molen weer in de oorspronkelijke staat als walmolen te herstellen.

Zwolle: Landbouwwerktuigenmagazijn.

FLEVOLAND

Urk: In het dieselmemaal Vissering bij Urk wordt momenteel gewerkt aan de ontmanteling van een van de beide nog aanwezige dieselmotoren. De twee Werkspoordieselmotoren worden in de loop van dit jaar vervangen door een moderne, kleine gasmotor. De 96 ton zwaarwegende dieselmotoren zijn in 1940 gebouwd als onderdeel van een serie van vijf: drie voor het gemaal Vissering en twee voor de zeesleper de Zwarte Zee. De dieselmotor die nu wordt gesloopt, zal een roemloos einde vinden in de Hoogovens van IJmuiden. Het lot van de laatste dieselmotor, die zich nog in het gemaal bevindt, is onzeker. De Stichting Stoomschip Vereniging in Almere heeft belangstelling om de unieke motor als industrieel erfgoed te gaan exposeren in haar energie- en scheepvaartmuseum. De hoge kosten van demontage en transport vormen echter tot nu een groot struikelblok.

Het gemaal Vissering is een van de dieselmotoren die aan het begin van de Tweede Wereldoorlog werden gebouwd voor de drooglegging van de Noord-Oostpolder.

GELDERLAND

Ede: de fabriekswoonwijk „Enkadorp” in Ede-zuid is onlangs na een ingrijpende renovatie weer als woonwijk in gebruik genomen. Het tuindorp werd in de jaren twintig gebouwd in opdracht van de kunstzijdefabriek Enka voor de huisvesting van arbeiders. De woonwijk werd ontworpen door de Wageningse architecten Van den Burgh en Eschauzier. De negentig woningen zijn in traditionele Hollandse baksteenstijl gebouwd volgens de principes van de tuindorpen: veel groenvoorzieningen en diepe tuinen.

Eind jaren tachtig werd de wijk met sloop bedreigd, de woningen kenden veel achterstallig onderhoud, en waren niet geïsoleerd. De sloop ging uiteindelijk niet door vanwege het massale verzet onder de bewoners. De renovatie van de huizen, die dermate ingrijpend was dat in feite alleen de buitenmuren bleven staan, kostte in totaal vijf-

de timmerfabriek als rijksmonument, omdat de KSG vreesd belemmerd te worden in de bedrijfsvoering. Een ander bezwaar van de KSG is dat de monumentstatus de herontwikkeling van het Scheldeterrein na verhuizing van het bedrijf naar Vlissingen-Oost zou kunnen frusteren.

Vlissingen: timmerfabriek „De Schelde”.

Andere Vlissingse industriële objecten die op de lijst van beschermde jonge monumenten zijn geplaatst: de watertoren uit 188 aan de Badhuisstraat en de draaibrug over het Kanaal door Walcheren bij Souburg.

NOORD BRABANT

Boxtel: de oudste nog bestaande fabrieksschoorsteen van Boxtel is gerestaureerd. De schoorsteen, die dateert uit 1850, maakte deel uit van de weverij aan de Van der Voortweg. Herstel van de schoorsteen was dringend noodzakelijk omdat met name het bovenste deel in slechte staat verkeerde. Met behulp van een kraan is dit slechte gedeelte afgebroken, waarna het zes meter hoge gedeelte weer helemaal opnieuw wordt opgemetseld. De schoorsteen staat op de gemeentelijke monumentenlijst. De restauratiekosten worden voor rekening genomen door de gemeente, de provincie en de eigenaar, architect G. Timmers.

LIMBURG

Helenaveen: De historische veenkolonie Helenaveen, gelegen in de Limburgse Peel zal worden aangewezen door het ministerie van OCW als beschermd dorpsgezicht. Helenaveen is in het midden van de negentiende eeuw ontstaan. Het karakteristieke dorp vormt samen met het nabijgelegen Griendtsveen de enige veenkolonie in Zuid-Nederland. Het kerkdorp aan de Helenavaart wordt gekenmerkt door een lange lintbebouwing waar nog veel oude gebouwen, boerderijen, arbeiderswoningen en villa's te vinden zijn. De veenkolonie Helenaveen werd halverwege de negentiende eeuw ontgonnen door de Bossche broers Jan en Nicolaas Van de Griendt.

Kerkrade: het nieuwe museum voor industriekultuur in Limburg, het „Industrion” in Kerkrade, zal op 13 juni 1998 haar deuren voor het publiek openen. Het nieuwe museumgebouw is zeer modern vormgegeven en kent enkele opvallende elementen zoals de imposante staalconstructie bij de ingangspartij, een gereconstrueerde schachtbok met onderdelen van een steenkoolmijn uit het Belgische Zolder en het industriële sheddak. Bij de ingangspartij van het museum zijn twee sikkelspanten geplaatst die afkomstig zijn van de oude ijzeren perronkap van het station in Zwolle. Deze sikkelspanten zijn in 1868 gebouwd naar een Engels voorbeeld.

LITERATUURSIGNALERING

2. Van turfstrooisel tot actieve kool: de ontwikkeling van de veen-verwerkende industrie. Zwolle, Waanders, 1997. 256 blz., ill. gebonden met stofomslag.

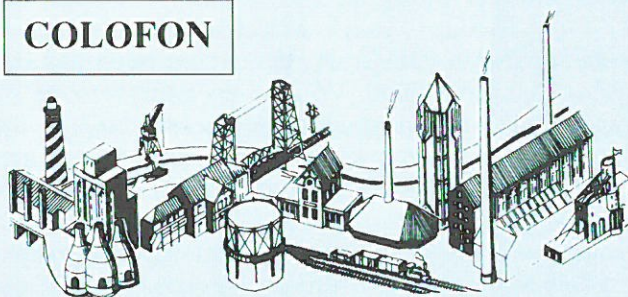
ISBN 90-400-9999-5. Prijs f 49,50

Het is een bekend verhaal dat turf in ons land eeuwenlang de belangrijkste brandstof is geweest. Veel minder bekend is dat het veen ook op een heel andere manier is gebruikt. Het gaat hierbij om toepassingen die voortgaan tot op de dag van vandaag. Het betreft het gebruik van turf als grondstof voor diverse producten. Twee daarvan springen het meest in het oog: actieve kool, dat gebruikt wordt bij de geneesmiddelenindustrie, en turfstrooisel.

Maar ook producten als tuinturf, turfbriketten, turfcokes, ammoniak, turfvezel, turfkarton en tegenwoordig potgrond, kunnen als voortbrengselen van deze vorm van bedrijvigheid worden beschouwd. Dit boek is het eerste dat aan deze bedrijfstak in zijn totaliteit wordt gewijd. In aparte hoofdstukken wordt aandacht besteed aan de turfstrooiselfabricage, de vervaardiging van actieve kool, de ontwikkeling van de tuinturf en potgrond, berijke ondernemers in deze sector en de materiële sporen die zij in het Drentse landschap hebben nagelaten.

Het boek is zeer verzorgd uitgegeven en is rijk voorzien van historische foto's. Met deze publicatie wordt voor het eerst een alomvattend beeld gepresenteerd van de geschiedenis van de veenexploitatie in Drenthe. De verschijning van deze uitgave is een initiatief van het Steunpunt Monumentenzorg Drenthe, een samenwerkingsverband tussen de Rijksdienst voor Monumentenzorg, de provincie Drenthe, de Vereniging van Drentse Gemeenten, het Drentse Welstandstoezicht en particuliere monumentenorganisaties in Drenthe.

COLOFON

Industria

Nieuwsbrief van de 60 bij de Federatie Industrieel Erfgoed Nederland aangesloten organisaties.

De nieuwsbrief verschijnt ± vijfmaal per jaar.

Industria komt mede tot stand door de financiële medewerking van het Prins Bernhard Fonds en de Rijksdienst voor Monumentenzorg.

Redactie-adres: Industria, p/a M. N. M. Overbeek, Noteboomstraat 61, 8021 WR Zwolle (samensteller).
Kopij voor Industria 1998 no. 2 s.v.p. toezenden aan de redactie uiterlijk 15 maart 1998. Secretariaatsadres FIEN: Zomervaat 206f, 2033 DN Haarlem.

Abonnementenopgave: door overmaking van f 27,50 voor de jaargang 1998 op Postbankrekeningnr. 132802 ten name van Stichting FIEN, Industria, Oosteinde 13, 7772 CA Hardenberg.

tien miljoen gulden. Het tuindorp is inmiddels op de rijksmonumentenlijst geplaatst.

UTRECHT

Bunschoten: de voormalige zuivelfabriek „Eemlandia” aan de Veenestraat wordt in de oorspronkelijke staat hersteld. Zelfs de in 1963 opgeblazen schoorsteen wordt weer opgebouwd. De gemeente heeft de bouwvallige fabriek voor f 350.000,- verkocht aan de Hollandsche Maatschappij voor Vastgoedontwikkeling (HVM) te Alkmaar, een bedrijf dat is gespecialiseerd in de restauratie van industriële monumenten. De restauratie was mogelijk in combinatie met de nieuwbouw van 24 woningen bij de fabriek. De fabriek is in 1918 gebouwd naar een ontwerp van de Friese architect S. Hoekstra. Het complex is een van de laatste nog redelijk gave zuivelfabrieken binnen de provincie Utrecht.

Hilversum: De schoorsteenpijp van de voormalige Nederlandse Seintoestellen Fabriek (NSF) in Hilversum zal worden gerestaureerd. De schoorsteen, gebouwd in 1927 door de NV Industrie en Schoorsteenbouw De Ridder uit Den Haag, zal het middelpunt gaan vormen van een nieuw woonwijkje van twaalf appartementen. De overige bedrijfsgebouwen van de NSF zullen worden gesloopt. Na een actie van de Historische Hilversumse Kring „Albertus Perk” kreeg de schoorsteen een plaats op de rijksmonumentenlijst. De NSF is te beschouwen als de bakermat van de Nederlandse Omroep. De gerestaureerde schoorsteen komt centraal te staan in de hal van het appartementencomplex, afgesloten door een glazen wand.

De architectuur van de hal is doorzichtig, zodat de schoorsteen ook van buiten goed zichtbaar blijft. Het nieuwbouwplan met de geïntegreerde schoorsteen is ontwikkeld door de Hollandsche Maatschappij voor Vastgoedontwikkeling te Alkmaar.

NOORD-HOLLAND

Amsterdam: Het Cuypersgenootschap, een vereniging die ijvert voor behoud van negentiende- en twintigste eeuwse bouwkunst, heeft de Rijksdienst voor Monumentenzorg verzocht de Zeilstraatbrug over de Schinkel in Amsterdam op de lijst van beschermde monumenten te plaatsen. De Zeilstraatbrug is gebouwd in 1923 naar een ontwerp van de architect Kramer, een van de belangrijkste vertegenwoordigers van de „Amsterdamsche School”-architectuur. Door het verzoek van het Cuypersgenootschap wordt de voorgenomen renovatie van de Zeilstraatbrug voor onbepaalde tijd uitgesteld. Al eerder probeerde een actiegroep, de werkgroep „20-40” vergeefs de brug op de monumentenlijst te plaatsen. Volgens het Cuypersgenootschap is de Zeilstraatbrug een bijzonder object binnen het bruggenoeuvre van architect Piet Kramer. De monumentale brug met zijn massieve landhoofden was de eerste basculebrug, die Kramer ontwierp. Het stadsdeel Zuid wil de brug vanwege de slechte staat vernieuwen, waarbij slechts enkele karakteristieke elementen behouden zullen blijven.

Amsterdam: 5 januari j.l. is het spoorwegmonument aan het Rhijnspoorplein bij een aanrijding door een PTT-vrachtwagen zwaar beschadigd. Het monument bestaat uit drie in zandsteen gebeeldhouwde modellen van historische treinstellen: de stoomlocomotief de Arend uit 1839, de eerste elektrische trein uit 1908 en de eerste diesel-

elektrische trein uit 1934. Het beeldhouwwerk, geplaatst op een borstwering van de Weesperpoortbrug, is gemaakt naar een ontwerp van de bekende Amsterdamse architect Piet Kramer. Het spoorwegmonument is indertijd opgericht ter herinnering aan het vroegere Weesperpoortstation, dat tot 1940 op deze plaats stond. Over een herstel van het „ontspoorde” beeldhouwwerk is nog niets bekend.

Amsterdam: de omstreden verbouwing van het graansilocomplex „Korthals Altes” aan de Westerdoksdijk tot woningen mag doorgang vinden. Dit heeft de bestuursrechter in Amsterdam bepaald, naar aanleiding van een verzoek tot opschorting van de verbouwing door de krakers die nu nog in de graansilo wonen. Volgens de krakers zou de bouwvergunning nog niet rond zijn vanwege nog lopende procedures omtrent de toekenning van de monumentenstatus aan het pand. Ook het bestemmingsplan zou volgens de eisers nog niet zijn aangepast aan de nieuwe bestemming van de graansilo. De rechter oordeelde dat de financiële risico's van een vertraging van de bouw te groot zijn en kwam daarom de krakers niet tegemoet in hun eis. De monumentale graansilo is gebouwd in 1896 en in 1952 uitgebreid met een betonnen silo. Architectenbureau van der Stigt heeft een plan gemaakt voor de bouw van een aantal luxe wooneenheden in het complex.

Amsterdam: het stadsdeel Oost laat een plan ontwikkelen voor de herinrichting van het stadsgebied Polderweg. Dit stadsgedeelte ligt ingeklemd tussen twee spoorlijnen en de Lineauskade. Het gebied wordt gedomineerd door de gebouwen van de voormalige Oostergasfabriek. De Oostergasfabriek, gebouwd in 1886 raakte in 1924 buiten bedrijf. De meeste gebouwen van het complex kregen al snel een nieuwe functie. Zo kreeg het ammoniakgebouw een bestemming als dierenasiel, in het grote zuiveringsgebouw kwam een melkfabriek en op de onderbouw van de gashouder werd een sporthal gebouwd. De overblijfselen van de Oostergasfabriek vormen een opmerkelijk gaaf industrieel ensemble. In de toekomstvisie van het stadsdeel Oost zal het merendeel van de gebouwen blijven gehandhaafd. De grondvervuiling vormt tot nu toe het grootste obstakel in de planvorming voor dit gebied. Amsterdam kan de plannen voor dit gebied alleen doorzetten als het Rijk bijdraagt in de kosten van de bodemsanering.

Amsterdam: v.m. „Gasfabriek Oost”.

Amsterdam: in januari is de sloop begonnen van een van de laatste monumentale schoorstenen in Amsterdam, die van het voormalige Rijksmagazijn voor Geneesmiddelen. Het hoofdgebouw aan de Sarphatistraat doet nu dienst als hoofdkantoor van Woningbouwvereniging „Het Oosten”.

Kwadijk: de watertoren van Kwadijk wordt momenteel ingrijpend verbouwd. De nieuwe eigenaar, de Fam. Speeckaart heeft opdracht gegeven voor een verbouwing om de toren geschikt te maken voor permanente bewoning. In het bovenste deel van de toren worden nieuwe, bredere vensters in het metselwerk gemaakt. Eind dit jaar zal de toren gereed zijn.

Noord-Scharwoude: de oude voorgevel van de conservenfabriek „Burcht Foods” aan de Voorburggracht in Noord-Scharwoude is op de rijksmonumentenlijst geplaatst. De eigenaar wil het leegstaande monumentale fabriekspand afstoten, omdat het niet meer past in de moderne bedrijfsvoering. Volgens het ministerie van OCW is het fabrieksgebouw een zeldzaam voorbeeld van laat-negentiende eeuwse fabrieksarchitectuur op het plateland. Bovendien is het gebouw een belangrijke vertegenwoordiger van de regionale groenteverwerkende industrie, die specifiek is voor West-Friesland.

Texel: de monumentenlijst van de gemeente Texel wordt uitgebreid met een achttal rijksmonumenten. Hieronder zijn een aantal bijzondere industriële objecten: het uitwateringssluizencomplex bij de poldermolen aan de Stuifweg, het voormalige vispakhuis aan de Haven in Oudeschild en de unieke ijzeren zeekaap aan de Lancasterdijk bij Oudeschild. De zeekaap dateert uit 1855 en diende als baken voor de scheepvaart op de Waddenzee.

ZUID-HOLLAND

Katwijk: de kalkoven op de hoek van de Parsstraat en de Reijgersberglaan zal worden gerestaureerd. Met de opknappbeurt van de laatste Katwijkse kalkoven is een bedrag van anderhalve ton gemoeid. Alternatieve voorstellen om de kalkoven te verplaatsen hebben het niet gehaald. De kalkoven, een gemeentelijk monument, staat nu midden tussen flatbebouwing. De restauratie wordt uitgevoerd door het Katwijkse bedrijf Kr. Meijvogel en Zn.

Rotterdam: de gemeente Rotterdam wil de buiten gebruik gestelde spoorbrug De Hef voorzien van fiets- en wandelpaden. Het streven is hiervoor nog voor de gemeenteraadsverkiezingen van 8 maart een definitief besluit te nemen. Door de aanleg van de spoortunnel werd De Hef, een van de belangrijkste Rotterdamse „landmarks” overbodig. Tal van plannen werden sindsdien ontwikkeld voor de brug, zoals de vestiging van een restaurant, een bioscoop en een disco in het hefgedeelte van de brug. Al deze plannen sneuvelden omdat de brug teveel in zijn oorspronkelijke uiterlijk zou worden aangetaast. In de nieuwe plannen van de gemeente wordt ook voorgesteld de brug te verlichten. Stedebouwkundige Zwamborn van de gemeente Rotterdam wil een summier verlichting aanbrenge die met name de constructie goed zal uitlichten. De Hef staat al enige tijd op de nominatie om de status van Rijksmonument te krijgen, staatssecretaris Nuis zal hierover binnenkort een besluit nemen.

Rotterdam: de historische Scheepjesbrug, afkomstig uit het Merwedekanaal bij Meerkerk heeft een nieuwe lig-

plaats gekregen over de Leuvehaven in het historische centrum van Rotterdam. De brug, die zijn functie had verloren, krijgt een nieuw leven als onderdeel van het maritiem Buitenmuseum aan de Leuvehaven. De uit 1866 stammende brug bestaat uit vier scheepjes met daarop een houten brugdek. Door een actie van de Nederlandse Bruggen Stichting is deze unieke brug bewaard gebleven. Het Actieplan Toerisme, een Rotterdams initiatief ter bevordering van het toerisme in de Maasstad heeft geld beschikbaar gesteld voor de restauratie van de brug, die ca. een half miljoen bedraagt. De brug is op 4 december 1997 officieel in gebruik genomen.

ZEELAND

Middelburg: het historische oorlogsschip de „Schorpioen” zal van Middelburg naar den Helder verhuizen. Het antieke oorlogsschip, dat een ligplaats heeft aan de Loskade, vormt al jaren een toeristische attractie. Het ramschip de Schorpioen werd in 1982 in Den Helder aangekocht, waar het diende als logementsschip voor de marine. Na een grondige restauratie kreeg het schip een vaste ligplaats in Middelburg. Het interieur van het schip herbergt onder meer een stoommachine uit 1926. Het ramschip zal nu terugkeren naar Den Helder, waar het een prominente plaats zal krijgen in het schepenpark op de oude Rijkswerf van de marine. Behalve het historische schepenpark zal op de rijkswerf een museum worden ingericht met als thema „Nederland over zee”. De restauratie van de dokken en de oude werfgebouwen is inmiddels begonnen.

Noordgouwe: de voormalige meesstoof Willem III in Noordgouwe is gerestaureerd. De meesstoof, die werd gebruikt voor de produktie van het landbouwgewas meekrap, werd in 1850 gebouwd op initiatief van een coöperatie van dertien meekraptelers. Het gebouw is sinds de bouw eigendom gebleven van van de families Vis en Kik. De meesstoof deed na de ineenstorting van de meekrapcultuur aan het eind van de negentiende eeuw nog korte dienst als chicoreifabriek. De huidige eigenaar, theaterproducent Hans Kik wil het agrarische monument gaan gebruiken als oefenruimte voor kleinkunsttheater. De restauratie van de meesstoof is mede mogelijk geworden door de ontdekking van een map met gedetailleerde tekeningen en foto's van de meesstoof uit 1943 in de archieven van het Nederlands Openluchtmuseum in Arnhem. Eigenaar Kik hecht er veel waarde aan de meesstoof in de oude staat te herstellen, omdat de meesstoof een belangrijk stuk agrarisch-industrieel erfgoed in Zeeland vertegenwoordigt. Bovendien zijn in Zeeland van deze typische agrarische bedrijfstak nog slechts enkele originele meesstoven overgebleven. De restauratie wordt bekostigd uit financiële bijdragen van het Bouwen Cultuurfonds Zuid-Nederland, de Stichting Dorp, Stad en Land en het NOG-Cultuurfonds.

Vlissingen: de voormalige timmerfabriek van de Koninklijke Schelde Groep (KSG) is door het ministerie van OCW aangewezen als beschermd rijksmonument. Ook het monumentale hoofdkantoor van de werf is op de lijst van jonge monumenten geplaatst.

De timmerfabriek is gebouwd in 1914 als onderdeel van de Schelde werf. Het complex is van bijzonder cultuurhistorisch belang, omdat het een van de eerste fabrieksgebouwen is die geheel in beton is opgetrokken. De KSG zal formeel bezwaar aantekenen tegen de aanwijzing van